

Voor God en geld

Gouden tijd van de Zuidelijke Nederlanden

Tentoonstellingsbezoek in het Gentse Caermersklooster

Economie, geld en macht

Waar het “ Geld” van de titel van de tentoonstelling vandaan komt is duidelijk. Fernand Huts, zakenman en kunstliefhebber is mede-initiatiefnemer en mecenas. Zijn grote voorbeeld is de Vlaamse ondernemende mens van een paar eeuwen geleden die zijn opgebouwde vermogen investeerde in kunst.

Centraal thema is dan ook de ‘nieuwe mens’ die in de middeleeuwen in Vlaanderen werd geboren en die de economische en culturele bloeiperiode van Vlaanderen in de vijftiende en zestiende eeuw heeft veroorzaakt. Verbeteringen in de landbouw zorgden immers vanaf de elfde eeuw voor grotere oogsten, veel boeren raakten werkloos en trokken naar de steden waar ze ondernemende burgers werden. Gemakshalve vergeten de makers van de tentoonstelling daarbij wel de grote groep verpauperden in die zelfde steden want de kloof tussen arm en rijk groeide alleen maar in die periode.

Als we mecenas Fernand Huts mogen geloven waren het graafschap Vlaanderen en het hertogdom Brabant het toenmalige ‘Silicon Valley’ van de wereld: een ware draaischijf van economie, technologie en cultuur. Textiel zorgde voor ongeziene rijkdom, en kunst uit de Zuidelijke Nederlanden vormde de internationale standaard. De

ondernemingszin van de nieuwe mens maakt hem zeer vermogend en welstellend. Aan deze gunstige periode kwam een einde met de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) en de vlucht van een groot deel van de economische en culturele elite naar de Noordelijke Nederlanden.

Deze zienswijze moet toch enigszins genuanceerd worden. Vanaf de 15de eeuw was Vlaanderen zeker niet het middelpunt van de wereld. Het waren wel de Portugezen en Spanjaarden die op ontdekkingsreis trokken en zorgden voor de opkomst van een wereldhandel die specerijen en andere exotische producten op de markt bracht. Ook de belangrijkheid van de Italiaanse steden en de Duitse hanzensteden in die periode mag zeker niet vergeten worden.

Het werk "Hekeling van de dwaasheden van de mens" van de 16e-eeuwse Mechelse schilder Frans Verbeeck is in 2014 bij het Oostenrijkse veilinghuis Dorotheum onder de hamer gegaan voor 3.035.000 euro en is te zien in Gent.

Religie

Ook voor het woord "God" uit de titel moet niet ver gezocht worden. Rijkdom verleidt de mens weliswaar snel tot een zondig leven waardoor de hemel hem wel eens zou kunnen ontsnappen, althans zo luidde de

katholieke leerstelling. Maar geen nood, de al even praalzuchtige clerus zorgde voor geldgerichte oplossingen met aflaten of giften. Zo ontstond ten behoeve van de bouw van de Sint-Pietersbasiliek een grote aflatenhandel: zondaars verkregen kwijtschelding door betaling in plaats van door biecht en penitentie. De geestelijken beschermden immers het zielenheil van de bedrijvige mens en al te angstig zijn over de toch onzekere toekomst hoefde dus niet. De Reformatie van de 16de reageerde tegen al deze praktijken. De katholieke vorsten bestreden dan op hun beurt weer de protestantse ketterij met plakkatens en met vervolging door de Inquisitie.

Kunst

De periode van de 15de en de 16de eeuw in de kunst wordt algemeen aangeduid met de term renaissance waarbij de kunst in de ban kwam van de oudheid, de mens en de natuur. De bakermat daarvan lag in Italië waar de oudheid nog zeer tastbaar aanwezig was. Door de welvarendheid van de vele stadsrepublieken (Firenze, Milaan, Venetië, Rome ...) die mekaar beconcurrerden brak de nieuwe kunststijl er overal door met namen als Brunelleschi, Donatello, Botticelli, Rafaël en Da Vinci.

De belastingontvangers' (ca. 1520-1530), naar Marinus Van Reymerswaele

Vanaf de 16de eeuw deinde de renaissance verder uit over Italië en de rest van Europa. Handelscontacten verspreidden de nieuwe stijl. Door de boekdrukkunst werden de nieuwe ideeën uit het buitenland zichtbaar in allerlei gravures. In de Nederlanden bouwde men in de typische Vlaamse Renaissance o.a. het stadhuis van Antwerpen (door Cornelis Floris De Vriendt) en één van de twee vleugels van het Gentse stadhuis. In de schilderkunst kennen we uit die periode de grote namen als de gebroeders Van Eyck, Hans Memling, Quinten Matsijs, Jan Gossaert en Lucas Van Leyden naast minder bekende figuren zoals Frans Verbeeck (uit Mechelen) en Goswin Van der Weyden (kleinzoon van Rogier).

Op de tentoonstelling zijn een aantal topwerken aanwezig die behoren tot het cultureel erfgoed van ons land. Daarnaast zijn ook stukken aanwezig die nog nooit aan het publiek werden getoond. Dat is dus een unieke kans om via het eigenzinnige verhaal van Fernand Huts over de ondernemende Vlaming een aantal juweeltjes te ontdekken.

Carine De Vos